

OS VELLOS NA FAMILIA

Agustín Sixto Seco

Patronato Rosalia de Castro

Non é a primeira vez que trato, literariamente, o tema dos vellos. Hai dous ou tres anos, con ocasión da inauguración dun ciclo cultural das santiaguesas *Aulas da terceira idade*, ocupeime do asunto debullando en público o provocativo título de *¿Deben namorarse os vellos?*. Daquela, e despois de rexeitar, por enésima vez, o apelativo de *terceira idade* co que se enfaixa numericamente a nobilísima etapa humana da vellez, fíxenlle un caneo ó mesmísimo Alfonso Daniel, e con non pouca compracencia dos home e mulleres alí presentes, animeinos a seguir namorándose a diario. Pois ben sei eu, e tamén o saben eles, que *Os vellos non deben namorarse* que o ilustre rianxeiro deixou escrita, non é outra cousa ca unha simpática farsa especialmente adobada para a representación teatral. Na vida real, dixen daquela e sosteño agora, os vellos poden e deben namorarse. Porque, á luz dos modernos coñecementos da inmuno-neuro-psicoloxía, nin-

guén ignora que o amor non é so, nin tan sequera maiormente, pura xenitalidade. Máis ben o amor é, ante todo, intercambio de sentimentos. E a súa intensidade non se mide polos logros sexuais, senón pola tenrura coa que cadaquén se entrega ó outro no xogo amatorio.

Noutra ocasión, esta dirixida ós meus colegas médicos que me tiñan convidado para clausurarlles un Congreso, preguntábame, xa no título, onde están *As fronteiras psico-biolóxicas da vellez*. Daquela aproveitaba eu a resonancia dunhas frases pronunciadas en Estocolmo por Camilo José Cela na recepción do *Premio Nobel de Literatura*, para salienta-la positiva propensión que todos temos a seguir sentíndonos mozos. Decía Cela no seu *Elogio de la fábula* (9.12.89): "No sé dónde pueda levantar su aduana la frontera de la vejez; pero, por si acaso, me escudo en lo dicho por *don Francisco de Quevedo*: todos deseamos llegar a

viejos y todos negamos haber llegado ya”.

E aínda falei unha terceira vez sobre este mesmo tema cando a nosa colectividade no alén-mar me honrou coa distinción da Medalla de Ouro do Centro Galego de Buenos Aires, en outubro de 1992. Daquela, tal vez mergullado eu na certeza de que alí me estaban escoitando as testemuñas humanas dunha raza trans-terrada que se negaba a desaparecer cos vellos patrucios, faleilles de *A vellez na encrucillada*. E para animais nos seus afáns de pervivencia, presenteilles este clarificador parágrafo dunha obra en castelán do Dr. Ulrich Hinderer, famoso cirurxián-plástico: “Yo no puedo hacer milagros. La gente se hace vieja cuando deserta de sus ideales; no cuando se arruga por fuera”.

Agora que desde a Consellería de Educación se me pide unha colaboración para unha revista coa que van participar na celebración do Ano Internacional da Familia, quixen traer aquí estas antigas reflexións sobre a vellez, para ver de situa-los nosos maiores no seo das súas familias, recanto de onde a propia sociedade, se non se corrixe co cego hedonismo que nos invade, acabará por botalos.

Ó máximo responsable da área de Educación no Goberno de Galicia, gustaralle que lle lembre, pola súa especialización académica de latinista, esta sentenza de Cicerón nas *Filípicas* (11, 15, 39): “Nihil enim semper floret; aetas succedit aetati”. Certamente, “nada hai que estea sempre en flor; unha idade segue a outra”. De modo que si, como a min me gusta, facemos caso da teoría do Dr. Gregorio Marañón segundo a cal ó neno cádralle a obediencia; ó mozo, a rebeldía; ó home adulto, a moderación; e ó vello, a adaptación, ¿onde mellor ca no seo da súa propia familia vai atopalo vello a adaptación que lle cómpre?

Nada teño eu contra das ben intencionadas Residencias para Anciáns. Mellor iso ca nada, ou co desleigado abandono dos vellos. pero hai que andar con moito tino nisto de buscarlles acomodo; porque de como o fagamos vai depende-la calidade, e mesmo a felicidade, dos derradeiros pasos dos nosos maiores.

Quen nos goberna, e máis todos nós e os propios vellos -pois é a eles a quen máis lles vai no asunto-debería non esquecer que cada un de nós ten que vivi-la súa propia vellez, como ben afirma L. Faurobert, famoso diplomado do I. de E.F. da Univer-

sidade de París: "Con independencia da singularidade biolóxica, o elemento esencial nos procesos de envellecemento ven dado pola personalidade de cada quen. Por iso é un erro pretender agrupa-las persoas en terceira ou cuarta idade. nisto, coma en tantas outras cousas, no home non existe equivalencia; e cadaquén envellece á súa maneira. Reduci-los seres humanos a unha media estatís-

tica constitúe un despropósito.... Dentro do grupo chamado da "terceira idade" non poucas persoas contiñúan conservando as mesmas posibilidades cá maioría dos máis mozos, e ás veces moitas máis. Temos que eliminar das nosas mentes toda idea de segregación por mor da idade, que o único que fai é marxinarlos. Calquera individuo enclaustrado nun grupo, deshumanízase".

Velaí, polo tanto, como os beneficios das actividades que os vellos atopan hoxe en día nos programas culturais e lúdicos das afamadas "Aulas" se verían complementados se, tralo disfrute en común desas actividades, os vellos voltasen ó fogar que teñen de seu, á familia. Unha situación que, por facilitárllela normal adaptación, os levaría a unha ancianidade máis feliz.

E non se pense que falo a fume de palla. Saben ben os especialistas nestes temas que as investigacións neurofisiolóxicas empezan a aclarar-las grandes influencias psicolóxicas sobre a bioquímica do envellecemento e mesmo da lonxevidade. Hoxe, por exemplo, os neurofisiólogos saben que as endorfinas, auténticas drogas químicas que segrega o cerebro, axudan a diminuí-las dores asociadas ó fenómeno natural do envellecemento. E son os propios neurocientíficos quen andan buscando o nexo entre a bioquímica do cerebro coa conducta humana. Algo que, curiosamente, xa fora xenialmente intuído no século XIX polo célebre neurólogo francés Charcot, que investigaba a etiloxía psicósomática dos ataques histéricos. Investigacións que logo seguiron figuras tan sobranceiras coma Freud, Young

ou Sely, que puxeron os alicerces dunha fascinante ciencia investigadora que nos vai permitindo explicar os mecanismos neurofisiolóxicos e os mediadores químicos polos que os estados psicolóxicos e as influencias medioambientais actúan sobre o corpo humano.

Coñecendo todo isto, por moi superficial que sexa o coñecemento, ¿negarémola benéfica influencia que a inserción na familia debe producir nos vellos?

Eu proporía que, entre todos, tentemos facer falsa a sentenza de Séneca en "Hércules Oeta" (643). "Rarum est felix idemque senex", axudando a conseguir que, en contra do que di a sentenza, non "sexa pouco frecuente encontrar a alguén feliz e vello ó mesmo tempo".

Porque non é certo como di Terencio en Phormio, 575 "senectus ipsa est morbus" (a vellez é en si mesma unha enfermidade). É, sen mais, un estadio normal na normal evolución do home.

Non o sei con seguridade. Pero algo me di que non tardaremos moito en saber con detalle por que é no seo da familia onde os individuos

envellecen menos rapidamente ou viven máis tempo ca outros. Cando iso aconteza, estaremos dando o primeiro paso para a formulación das condicións externas e internas que permitirán que un maior número de persoas vivan tanto e tan felices coma as que máis viven actualmente.

Porque, non o dubidemos (eu polo menos non o dubido e por iso pecho citando ó mesmo clásico co que abrín), ten razón Cicerón cando afirma en "De Senectute" (7,24) que "ninguén é tan vello que non crea poder vivir un ano máis"